

KÜRESELLEŞME VE YEREL KÜLTÜR

Habibe ÖNGÖREN*

Globalisation and Local Culture

Globalisation is a process that reflects itself by antagonisms. One of these antagonisms is the internalisation process of re-production of local cultures against the inciliniation of the globatisation to create a homogenous culture. In this article these processes and tecniques are focused.

Key words: Globalisation, Local Culture.

.....

Tüm yeryüzü aynı dili ve aynı sözcükleri kullanıyordu. İnsanlar... şöyle dediler: Haydi! Kendimize bir kent ve başı göğe dokunan bir kule inşa edelim...Ve Rab şöyle dedi: "İşte, hepsi tek bir halk oluşturuyorlar ve tek bir dil konuşuyorlar. Haydi, inelim ve burada onların dillerini karıştıralım ki, artık birbirlerini anlamasınlar! Ve Rab oradan onları yerin tüm yüzüne dağıttı; onlar da kenti inşa etmeyi bıraktılar. Bu nedenle ona Babil adı verildi; çünkü Rab, tüm yeryüzünün dilini orada karıştırmış... İnsanları yerin tüm yüzüne oradan dağıtmıştır."

Tevrat (Tekvin 11, 1-9) (Türkbağ 2002:227)

---

* Araş. Gör., İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo-Tv ve Sinema Bölümü

Küreselleşmenin hızla geniş kitlelere yayılmasının nedeni Babil'i yeniden inşa etme isteği midir bilinmez ama, küreselleşmeyi Robertson'a göre "bir bütün olarak dünya bilinci"nin artışı olarak tanımladığımızda, bu olgunun çok eski tarihlere kadar uzandığını görürüz.

Hıristiyanlık ve İslam gibi dünya dinleri, Tanrı'nın Sözü'nü tüm insanlara ulaştırmak istemişler ve böylece küreselleştirici bir etki yaratmışlardır.

Küreselleşme toplumsal ilişkilerin küresel/ulusal/yerel etkileşim alanında, tarihsel ve söylemsel kurulma sürecini simgelemekte ve bu süreç, belirsizlikleri, çelişkileri, kopuşları içermektedir. Toplumsal ilişkilerin çözümlenmesinde, küreselleşme, benzerliklerle birlikte farklılıkların, evrenselleşmeyle birlikte yerelleşmenin, modernleşmeyle birlikte gelenekselleşmenin eş zamanlı yaşandığı bir süreçtir. (Yetim 2002: 132)

Küreselleşme, içinde pek çok çelişkiler barındıran bir olgudur. Bu çelişkiler küreselleşmeye karşı görünseler de, aynı zamanda küreselleşmeyi beslemektedirler de.

Friedman'a göre, küreselleşmeye karşı, bütün ters tepki güçlerinin ortak özelliği, küreselleşme sistemine bağlandıktan sonra ülkelerinin tek boy bir altın deli gömleğini giymeye zorlandığı biçiminde bir duygudur. Kimisi ekonomik olarak sıkıldığı için sevmiyor deli gömleğini. Kimisi deli gömleğini genişletecek bilgi, beceri ve kaynaklara sahip olmadığından ve bu gömleğin vaat ettiği altınlara hiç kavuşamayacağından korkuyor. Kimisi yarattığı gelir uçurumlarına ya da iş imkanlarını yüksek ücretli ülkelere düşük ücretli ülkelere kaydırmasına kızdığı için sevmiyor deli

gömleğini. Kimisi çocuklarını kendi kültürlerine ve zeytin ağaçlarına yabancılaştıran bir çok küresel güç ve etkiye açık hale gelmekten hoşlanmadığı için hoşlanmıyor ondan. Kimisi kendi doğal çevresine uyguladığı baskılar yüzünden seimli bulmuyor deli gömleğini. Kimisi de ülkesini DOSermaye 6.0 düzeyine çıkarmayı çok zor bulduğu için sevmiyor onu. (Friedman 2000: 337)

Robertson, küreselleşme sürecinin bir yüzünü evrenselin yani küreselin yerelleşmesi, diğer yüzünü ise tikellikler/yerelliklerin evrenselleşmesinin oluşturduğunu belirtmektedir. Küresel ve yerel arasında süregelen karşılıklı dinamiğin sonucu olarak yaşanan farklılaşma ve aynılaşma birbirini olanaklı hale getirmektedir. Robertson'a göre 'yerelliği yaratmak ve daha sonra da içermek' olarak tanımlanan bu süreç globalleşme kavramı ile somutlaşmaktadır. (Yetim 2002: 136)

Pek çok insan, Amerikanlaşmış-küreselleşmiş tüketim kültürü lehine kendi yerel kültürlerinin büyük bölümünden vazgeçmeye ya da hayatlarında bu ikisi arasında mekik dokumaya hazır. İnsanların bu tür şeyler arasında mekik dokuma yeteneği asla küçümsenmemeli. Bu konuda çok yetenekli olmasaydık, McDonald's ve Disney bütün dünyada bu kadar popülerlik kazanamazdı. Ama bu mekik dokuma işi herkesin hoşuna gitmiyor. Tersine bu insanlar, kendi yerel kültürlerini küreselleşmeden korumak uğruna savaşa girmeye hazır. Savaş çıkıkları da şu: "Ben küresel olmak istemiyorum. Ben yerel olmak istiyorum." Küreselcilere göre hiyerarşini tepesinde dünyanın geri kalanıyla en sıkı bağlantılı olanlar var. Köktenciler için ise kendi hakikat

kaynakları dışındaki her şeyle en bağlantısız olanlar. (Friedman 2000: 350)

Sistemle etkili bir mücadele edebilmek için aynı anda üç düzeyde hareket etmek gerekir: yerel, ulusal ve küresel....Mesele, "ulusal egemenlik", ulus-devlet ya da (kapitalist) ulusal sanayi için toptan "küreselleşmeye" karşı çıkmak değil, küresel bir özgürleşim, demokrasi, eşitlik ve özgürlük projesi ile gerçekten yanyana var olan emperyalist küreselleşmeye karşı çıkmaktır. (Löwy 2002: 71)

Sermaye küresel konumunu korumak için, yenmeye çalıştığı farklılıklarla müzakere etmek, onları kısmen içine almak ve yansıtmak zorunda. Farklılıkları denetimine alıp daha nötr hale getirmek zorunda. Farklılıkların olduğu bir dünya kurmaya çalışıyor. İşte asıl haz budur, artık farklılıkların önemi yoktur. Birbiriyle hala mücadele eden iki küreselleşme biçimi var: Eski, şirketleşmiş, kapalı, gittikçe daha savunmacı olan bir biçim. Bunun milliyetçiliğe ve ulusal kültürel kimliğe geri dönüp, tümüyle erezyona uğramadan etrafına surlar örmesi gerekiyor. Öbür yandan da, küresel post modernin diğer biçimi var. Farklılıklarla beraber yaşamaya ama bir yandan da onları yenmeye, bastırmaya, denetimine almaya ve içine çekmeye çalışıyor. (Hall 1998: 54)

Küreselleşmenin aynı zamanda yerellikleri de doğurduğu bu konjonktürde, kamusal alandan dışlanan ya da sessizliklerinden sıyrılan yeni toplumsal hareketler güç kazanmaya başlamıştır. Bu durum, yeni kimlik politikalarının şekillenmesinde ve kimlikler çoklaşması halinde kamusal alanda yansımalarını göstermiştir. Daha şimdiden, dünya coğrafyasında yaşanan sıcak gelişmeler,

yirmibirinci yüzyılın “kimlikler çağı” olacağını işaretlerini vermektedir. (Dağtaş 2001:102)

Küreselleşme çağının devletler arası savaşların değil iç savaşların çağı olması güçlü bir olasılık. Bu yeni içi savaşlarda taraflar Amerikan yanlısı ve Sovyet yanlısı diye, hatta geleneksel sol ve geleneksel sağ diye de bölünmeyecek. Hayır, bu savaşlar küreselleşme yanlıları ile küreselleşme karşıtları arasında, her toplumdaki küreselciler ile yerelciler arasında, yeni sistemin getirdiği değişimden yarar sağlayanlar ile ona yetişemediklerini hissedenler arasında geçecek. (Friedman 2000: 271)

Bernard Henri Lévy, yirmibirinci yüzyılın temel sorunsalının, insanların kimlik arayışları olacağını vurgulamaktadır. Lévy’in bu tanımlamasından hareketle küreselleşme sürecinde bir yandan da “kimliklerin çoklaşması” gibi yeni bir tespite başvurulması mümkündür. Çünkü, küreselleşme süreci her kesimden insana, cemaate ya da mevcut dayanışma kimliklerine daha sıkı sarılmak üzere yeni tarifler bulmak zorunda bırakan bir “yerinden oluş” yaşattığı gibi, sonra da nedeni olduğu çoklu-kültürel karşılaşmalarla onları yeniden bir yerlere ait kılacak yeni kimlik tasavvurlarını da sağladı. Böylece, küreselleşme karşısında yerellikler de önemli bir kavram olarak karşımıza çıktı. (Dağtaş 2001:109)

Garip şekilde, günümüz dünyasında marjinallik, güç sahibi bir alan haline geldi. Gücü zayıf bir alan olabilir ama yine de bir güç alanıdır. Ortoya çıkan yeni özneler, yeni toplumsal cinsiyetler, yeni etniklikler, yeni bölgeler, yeni cemaatler, bazen çok marjinal yollarla da olsa mücadele ederek kendi adlarına konuşma

imkanlarını elde etmişlerdir. Bunlar daha önceleri kültürel temsilin başlıca biçimlerinden dışlanmışlardı; kendilerini merkezsiz ya da altgrup olmak dışında konumlandıramıyorlardı. Toplumumuzdaki iktidar söylemleri, egemen rejimlerin söylemleri, marjinalin ve yerelin bu merkezsiz kültürel güçlenişiyle şüphesiz tehdit edilmişlerdir. Yerelin sınırdakilerin özneleri, başka bir yerde yazılmış gibi görünen devasa bir kültürle, ekonomiyle ve bir dizi tarihle yüzyüzeler. Bunlar kıtalar arasında da inanılmaz hızlarla aktarılıyorlar. Bunların arasında yerelin, sınırdakilerin özneleri, ancak kendi saklı tarihlerini yeniden keşfederek temsil olanağı bulabilirler. (Hall 1998: 56)

Küreselleşmeye karşı, kültürlerin oluşturacağı en iyi filtrenin küyerelleşme yeteneği olacağını belirtiyor Friedman. Küyerelleşmenin bütün amacı, küreselleşmenin çeşitli yönlerini, büyümenize ve çeşitliliğinize katkıda bulunacak biçimde, ülkenizi ve kültürünüzü ezip geçmesine izin vermeden kendi parçanız haline getirebilmektir... "Sağlıklı bir özümsemenin işareti, bir toplumun dışarıdan aldığı bir şeyi kendisine mal etmesi, onu kendi bakış açısına göre yeniden biçimlendirmesi ve sonra onu dışarıdan aldığı unutmamasıdır. Özümsediğiniz dış güç, kendi toplumunuzun içinde gizlice varlığını sürdüren, ama gelişmesini tamamlamamış olan bir şeye dokunmuşsa ve karşılaştığınız dış etki o gizli şeyi gerçekten zenginleştirmiş ve gelişmesine katkıda bulunmuşsa, bu süreç yaşanır." Türler ve kültürler işte böyle gelişirler. (Friedman 2000: 301)

Mcdonald's, Coca Cola gibi çokuluslu şirketler, Türkiye'de pazar payını artırabilmek için yerelliği reklam kampanyalarında

kullanmaya başladılar. Coca Cola Ramazan sofralarının vazgeçilmez içeceği imajıyla Müslüman pazarında payını arttırmayı hedefliyor. McDonald's da köfte burger menüsüyle Türk damak tadına hitap ederek Türk kültür ögesini içselleştirmeye çabalıyor.

Kendi kültürünüze ait bir şeyi özüksüyorsanız ve bu şey kültürünüzdeki gizli bir noktaya temas etmiyorsa, ama siz ettiğini sanacak kadar kendi kültürünüzden kopmuşsanız, bu sağlıksız küyerelleşmedir. Tzvi Marx diyor ki: "Tıpta, kanser virüsünün bir hücreye girme yollarından birinin şekil değiştirmek olduğu söylenir; böylece hücre onun orada olduğunu anlamaz ve onu kendisinin organik bir parçası sanır- virüs sonunda hücre çekirdeğine yerleştğinde ise artık iş işten geçmiş olur ve kanser birden bire bütün hücreyi sarar." Bu olabilecek bir şeydir- kanser virüsü gibi davranan küyerelcilik, size ait olmayan bir şeyi kendi parçanız sanmanıza yol açabilir. (Friedman 2000: 306)

Türkiye'de medyada da küyerelleşme etkileri, CNN TÜRK, SKY TÜRK, CNBC-E kanallarının isimlerinin yanına Türk adını da katmalarıyla görülmektedir. Bu kanallar Türk adını kullanmadan da Türkiye'de yayın yapabileceklerken, Türk yayıncılarını çalıştırmayı ama uluslararası yönetecilik anlayışına sahip olmayı tercih etmektedirler. Bu örnekler böylece sürüp gidecek hiç kuşkusuz. Toplumlar, küreselleşmeyi ve etkilerini iyi anlayıp küreselleşmeyi ne kadar özümseyeceklerine karar verirlerse, bütün bu kültürel çeşitlilik insanlığa kültür zenginliği olarak geri dönecektir. Yerel kültürler artık sıkıcı bir hal alan tek tip insan manzaralarına tutulan ışık olacaktır.

Kaynakça

- DAĞTAŞ, Erdal (2001). "Küreselleşme ve Yeni Kimlik Politikaları Çerçevesinde Mikro-Milliyetçiliğin Yükselişi", İletişim, Sayı: 12:101-125.
- FRIEDMAN, Thomas (2000). Lexus ve Zeytin Ağacı, Küreselleşmenin Geleceği, Çev. Elif Özsayar, Boyner Holding Yayınları, İstanbul.
- HALL, Stuart (1998). "Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik", (Der. Anthony D. King). Kültür, Küreselleşme ve Dünya Sistemi: Kimlik Temsilinin Çağdaş Koşulları, Çev. Gülcan Seçkin-Ümit Yolsal, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- LÖWY, Michael (2002). "Ulus-Devlet, Milliyetçilik, Küreselleşme, Enternasyonalizm", Çev. Asena Günal, Birikim, Sayı: 156: 70-72.
- TÜRKBAĞ, Ahmet Ulvi (2002). "Pasta Tarifleri Üzerine Bir İnceleme: Küreselleşme ve Adalet", Doğu Batı, Sayı: 18: 227-235.
- YETİM, Nalan (2002). "Küresel Üretim Yapılanmasına Kültürel Yanıtlar: Ulusal- Yerel?", Doğu Batı, Sayı: 18:129-150.